

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ, ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
_____ О.О. Новомлинець

«_____» _____ 2025 р.

ПРОГРАМА

**ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С1 «ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ
ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ (СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ С1.01 ЕКОНОМІКА)»**

**рівень вищої освіти – 3-й освітньо-науковий
освітньо-наукова програма «Економіка»
галузь знань С «Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини»
кваліфікація: доктор філософії з економіки та міжнародних
економічних відносин (спеціалізація С1.01 Економіка)**

Розглянуто на засіданні кафедри
економіки, обліку і оподаткування
протокол №3 від «24» березня 2025 р.

Чернігів 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Програма вступних іспитів до аспірантури за Освітньо-науковою програмою "Економіка" (ОНП) для підготовки здобувачів вищої освіти на трьому (освітньо-науковому) рівні за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини (спеціалізація С1.01 Економіка)» містить перелік питань за якими можливо оцінити здатність здобувача здійснювати навчання за цією програмою, критерії оцінювання іспиту та перелік літератури для підготовки до іспиту.

Іспит проводиться у письмовій формі та передбачає відповіді на питання з двох блоків – мікро та макроекономіки.

Навчання за даною освітньою програмою дозволить забезпечити, на основі ступеня магістра, підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів у сфері економіки шляхом здобуття ними компетентностей, достатніх для виконання оригінальних наукових досліджень, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а також їх підтримку в ході підготовки та захисту дисертації, а також для здійснення науково- педагогічної діяльності.

ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “МІКРОЕКОНОМІКА”

1. Предмет і метод мікроекономіки. Крива виробничих можливостей як базовий метод економічних досліджень.
2. Попит на товари і послуги як інструмент дії ринку.
3. Пропозиція товарів і послуг як інструмент дії ринку.
4. Ринкова рівновага. Рівноважні параметри ринку. Два правила ринкового ціноутворення.
5. Споживацький надлишок і надлишок виробництва.
6. Прямі методи державного втручання в процеси ринкового ціноутворення (ціна “підлоги” і “стелі”) та їх наслідки.
7. Теорія еластичності: основні поняття та види еластичності.
8. Непрямі методи державного втручання в процеси ринкового ціноутворення (впровадження непрямого податку та дотації) та їх наслідки.
9. Основні поняття та гіпотези кількісної та якісної теорій корисності.
10. Споживацька рівновага. Графічна та аналітична інтерпретація.
11. Криві байдужості. Принципи побудування кривих байдужості. Гранична норма заміщення. Види кривих байдужості.
12. Ефекти доходу та заміщення за Хіксом та за Слуцьким.
13. Класифікація товарів. Нормальні товари, неякісні товари, товари Гіфена (графічна інтерпретація).
14. Крива “ціна-споживання”. Крива “доход-споживання”. Методика побудови кривих Енгеля та індивідуальних графіків попиту.
15. Виробнича функція. Гранична норма заміщення одного ресурсу іншим. Види ізоквант.
16. Розширення виробництва. Віддача від масштабу в довгостроковий та короткостроковий період.
17. Крива загального продукту в короткостроковий період. Стадії виробництва в короткостроковий період.
18. Стадії виробництва в довгостроковий період.
19. Оптимальна комбінація ресурсів і оптимальний шлях росту.
20. Витрати в довгостроковий період. Довгострокові граничні і середні витрати.
21. Витрати в короткостроковий період. Короткострокові граничні і середні витрати.
22. Співвідношення кривих довгострокових і короткострокових витрат. Технологічний оптимум виробника.
23. Попит і пропозиція фірми в умовах досконалої конкуренції.
24. Рівновага виробника в умовах досконалої конкуренції у короткостроковому періоді.
25. Рівновага досконалого конкурента у довгостроковому періоді.
26. Вибір оптимуму досконалого монополіста в коротко- та довгостроковому періоді.
27. Вплив податків на поведінку монополіста.
28. Оцінка монопольної влади. Чисті втрати суспільства в результаті монополізації ринку.

29. Цінова дискримінація: поняття, види, особливості та наслідки.
30. Вибір оптимуму монополістичного конкурента в коротко- та довгостроковому періоді.
31. Олігополія. Модель ламаної кривої попиту. Модель Курно.
32. Економічні ресурси. Індивідуальна функція пропозиції праці. Індивідуальна функція пропозиції капіталу.
33. Попит на фактори виробництва. Гранична доходність ресурсу.
34. Умови максимізації прибутку фірми в залежності від її статусу.
35. Капітальна ціна факторів виробництва. Врахування фактору часу.
36. Фактори, які впливають на цінову еластичність попиту на ресурс та на зміну в попиті на ресурс.
37. Визначення капітальної ціни фактору виробництва, які забезпечують імовірнісні доходи.
38. Рівновага на ринку факторів виробництва.
39. Часткова і загальна рівновага. Взаємодія двох ринків благ.
40. Модель загальної економічної рівноваги.

ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ “МАКРОЕКОНОМІКА”

1. Предмет та метод макроекономіки. Специфіка макроекономіки: методологічні та методичні особливості макроекономічного аналізу.
2. Макроекономічні суб'єкти та взаємозв'язок між ними. Модель кругообігу для відкритої економіки. Поняття „відтоків” та „ін'єкцій”.
3. Система національних рахунків (СНР). Основні макроекономічні показники та класифікації.
4. Моделі економічних коливань. Цикли ділової активності. Причини та фази економічних циклів.
5. Інфляція: поняття, види, вимірювання та соціально-економічні наслідки.
6. Номінальні та реальні величини та взаємозв'язок між ними.
7. Безробіття: основні визначення та вимірювання. Закон Оукена.
8. Крива Філліпса: графічне зображення та рівняння сучасної кривої.
9. Модель попиту на ринку благ.
10. Модель пропозиції на ринку благ.
11. Умови рівноваги на ринку благ в кейнсіанській моделі. Графічна побудова лінії IS. Фактори зсуву лінії IS.
12. Мультиплікаційні ефекти на ринку благ.
13. Поняття грошей. Грошові агрегати. Поняття ліквідності. Модель пропозиції грошей.
14. Валюта види валютних курсів. Номінальні та реальні валютні курсу. Плаваючі валютні курси: поняття; переваги та недоліки.
15. Попит на гроші: поняття, види та чинники впливу. Попит на гроші та рівень цін.
16. Рівновага на грошовому ринку. Графічна побудова лінії LM. Фактори зсуву лінії LM.
17. Спільна рівновага на ринках благ, грошей та капіталу. Поняття ефективного попиту.
18. Процес встановлення спільної рівноваги на ринку благ та грошей. Графік встановлення спільної рівноваги.

19. Наслідки зсуву лінії IS при взаємодії ринків благ та грошей.
20. Наслідки зсуву лінії LM при взаємодії ринків благ та грошей.
21. Ліквідна та інвестиційна пастки.
22. Функція сукупного попиту та її графічна побудова.
23. Ефекти Кейнса, Пігу та чистого експорту.
24. Модель ринку праці. Попит на працю. Неокласична функція попиту на працю. Кейнсіанська функція попиту на працю.
25. Пропозиція праці. Рівновага на ринку праці і безробіття.
26. Функція сукупної пропозиції.
27. Неокласична модель ринку праці.
28. Сукупний попит та його чинники.
29. Сукупна пропозиція та її чинники.
30. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення.
31. Крива короткострокової сукупної пропозиції та її переміщення.
32. Взаємодія сукупного попиту та сукупної пропозиції.
33. Неокласична модель загально економічної рівноваги (ЗЕР).
34. Кейнсіанська модель загально економічної рівноваги.
35. Поняття, вимірники і фактори економічного зростання.
36. Теорія абсолютної переваги та теорія порівняльної переваги.
37. Загальна логіка і схема макроекономічної моделі зростання.
38. Модель макроекономічного зростання Харода-Домара.
39. Неокласична модель економічного зростання Р. Солоу.
40. Сучасна теорія економічного зростання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗДАЧІ ІСПИТУ

Сума балів за 100 - бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентості
90-100	A	відмінно	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє демонструвати отримані знання, опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий
82-89	B	дуже добре	Здобувач застосовує програмний матеріал, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній
74-81	C	добре	Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; в цілому самостійно застосовувати її; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.	
64-73	D	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень.	Середній
60-63	E	достатньо	Здобувач володіє програмним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.	
35-59	FX	незадовільно	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину програмного матеріалу.	Низький

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. / С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін. ; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – 4-те вид., виправл. та доп. – Л.: Апріорі, 2020. – Кн. 1: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. – 648 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 –х кн. / С.М. Панчишин, П.І. Островерх та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – Кн. 2: Мікроекономіка. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К.: Знання, 2014. – 390 с.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: практикум: навч. посіб. / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик; за ред. В.Д. Базилевича. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Знання, 2010. – 550 с.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
5. Базилінська О.Я., Мініна О.В. Мікроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
6. Вступ до макро- та мікроекономіки : навчальний посібник / Г.І. Скорик, М.Б. Швецова, П.І. Стецюк. Друге видання. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 164 с.
7. Економіка: базовий курс: навчальний посібник. – [6-те вид., переробл. і доп.]. – Серія: “Бізнес. Економіка. Фінанси”. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2023. – 200 с.
8. Економіка: макро- та мікроекономічні аспекти: навчальний посібник / Баула О.В., Вісин В.В., Вісина Т.М., Ліщук В.І., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Лютак О.М., Савош Л.В. Луцьк: Інформаційновидавничий відділ Луцького НТУ, 2018. – 280 с.
9. Економічна теорія. Методичні рекомендації з підготовки до складання кваліфікаційного комплексного іспиту з економічної теорії на здобуття освітнього рівня “бакалавр” для здобувачів вищої освіти спеціальностей 051 “Економіка” та 071 “Облік і оподаткування” всіх форм навчання / Укладачі: Дерій Ж.В., Зосименко Т.І., Мініна О.В., Шадура-Никипорець Н.Т. – Чернігів: НУЧП, 2021. – 155 с.
10. Економічний олімп: лауреати Нобелівської премії з економіки 1969-2009 рр.: бібліогр. покажчик / ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; уклад.: Т.О. Коноваленко, Р.О. Вайтешонок, І.Ю. Бойко; наук. ред. Т.В. Куриленко. – К.: КНЕУ, 2010. – 148 с.
11. Задоя А.О., Задоя О.А. Мікроекономіка: навчальний посібник. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. – 148 с.
12. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / С.М. Шкарлет, Ж.В. Дерій, Т.І. Зосименко, Н.Т. Шадура-Никипорець; за ред. д-ра екон. наук, проф. С.М. Шкарлета. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Чернігів: Черніг. нац. технолог. ун-т, 2015. – 264 с.
13. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. /

Г.П. Пасемко, Л.Г. Бага, Г.Є. Бесєдіна та ін. – Вид. 2-ге, змін. і допов. – Харків: ХНАУ, 2020. – 243 с.

14. Історія економіки та економічної думки: навчальний посібник / Тетяна Небога, Анатолій Вдовиченко; Одеський державний аграрний університет. – Вид. 2-ге. – Одеса : Астропринт, 2024. – 140 с.

15. Кліменко О.М., Крюкова О.М., Бріль М.С. Макроекономіка: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. – 135 с.

16. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. – К.: КНЕУ, 2017 – 200 с.

17. Макроекономіка. Тексти лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка» всіх форм навчання / Укл.: Шадура-Никипорець Н.Т., Мініна О.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 127 с.

18. Мікроекономіка. Тексти лекцій для ЗВО галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання / Укладачі: Мініна О.В., Шадура-Никипорець Н.Т. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. – 177 с.

19. Мікроекономіка і основи бізнесу: навч. посібник / Ф.В. Абрамов [та ін.]; ред. Н. Б. Решетняк; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : ФОП Іванченко І.С., 2023. – 268 с.

20. Мікроекономіка та макроекономіка: основи. Тексти лекцій для здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» всіх форм навчання / Укладачі: Мініна О.В., Шадура-Никипорець Н.Т., – Чернігів: ЧНТУ, 2020. – 181 с.

21. Мікроекономіка: підручник / уклад.: В.М. Лич, П.М. Куліков, Б.Є. Головаш, В.В. Гончаров. – К.: КНУБА, 2018. – 96 с.

22. Основи економічної теорії : навч. посібник. / О. О. Кравцов. – Кривий Ріг-Prague: Oktan Print, 2023. – 355 с.

23. Політична економічна: Навч. посіб. / Ж.В. Дерій, Т.І. Зосименко, О.В. Мініна, Н.Т. Шадура-Никипорець. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 256 с.

24. Cameron C. Microeconometrics Using Stata. – Stata Press; 1st edition; 2019. – 692 p.

25. Filipe Campante, Federico Sturzenegger, Andrés Velasco Advanced Macroeconomics: An Easy Guide. – LSE: Press. 2021. – 420 p.

26. Julio Garin, Robert Lester, Eric Sims. Intermediate Macroeconomics. 2018. – 1018 p.

27. Mankiw N.G. Principles of economics / N. Gregory Mankiw. – Seventh edition. – Stamford: Cengage Learning, 2015. – XXXII, – 847p.

28. Martin J. Osborne, Ariel Rubinstein. Models in Microeconomic Theory. – Cambridge, UK: Open Book Publishers, 2020 – 364 p.

29. Pindyck R.S. Microeconomics / R.S. Pindyck, D.L. Rubinfeld. – 8th ed. – Pearson education Inc. – Boston et al., 2013. – 743 p.